

Utbildningsinspektion i Bergs gymnasieskola och vuxenutbildning

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av Bergs gymnasieskola och vuxenutbildning.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	5
Bedömning av förutsättningarna	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt verksamheten i Bergs gymnasieskola och vuxenutbildning den 9–11 oktober 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen/läroplanerna och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Bergs kommun och skolan, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I verksamheten intervjuades rektorn, biträdande rektorn, lärare, elever, vuxenstuderande, studie- och yrkesvägledare, administratör, förstandare för skolans cafeteria, datatekniker, fältassistenter samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i de olika program skolan erbjuder samt lektio-

ner för vuxenstuderande. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av Bergs gymnasieskola och vuxenutbildning

Skolan/verksamheten	Antal elever/studerande
Gymnasieskola	168
Kommunal vuxenutbildning	43
Vuxenutbildning för utvecklingsstörda	2
Svenskundervisning för invandrare	12

Gymnasieskolan i Svenstavik, Bergs kommun, startade 1996 och är en liten gymnasieskola med små klasser. Gymnasieskolan och vuxenutbildningen leds av en rektor och en biträdande rektor. Andelen ungdomselever från Bergs kommun var 13,5 procent år 2005, vilket innebär att den övervägande delen av ungdomarna kommer från andra kommuner.

Skolan har välutrustade och trivsamma lokaler och en populär och välbesökt cafeteria, som fungerar som samlingsplats för både ungdomar och vuxna.

Gymnasieskolan erbjuder fyra nationella program, medieprogrammet (MP), naturvetenskapsprogrammet (NV), samhällsvetenskapsprogrammet (SP) och teknikprogrammet (TE). Dessutom finns det individuella programmet (IV).

Lokala inriktningar finns inom NV och SP mot skidor och häst och inom MP mot interaktiv media. Undervisning för elever som valt längdskidåkning bedrivs delvis i Åsarna och för eleverna som valt hästinriktningen finns tillgång till en ridanläggning på gångavstånd från skolan.

Bergs kommun har en liten vuxenutbildning med 36 studerande. I verksamheten erbjuds grundläggande vuxenutbildning, vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, ett stort antal gymnasiekurser samt svenskundervisning för invandrare (SFI). En omvårdnadsutbildning är upphandlad av Bräcke kommun. Kurser inom vuxenutbildningen, som inte är gemensamma med ungdomsgymnasiet, samt svenskundervisningen för invandrare, bedrivs i lokaler i ett intilliggande hus där också Lärcentrum finns.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Bergs gymnasieskola och vuxenutbildning och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att gymnasieskolan i Svenstavik är en lugn och trivsam arbetsplats. Verksamheten drivs utifrån en tydlig pedagogisk idé där ansvarstagande är ett honnörsord. Eleverna koncentrationsläser 3–4 kurser under femveckorsperioder och som stöd för skolarbetet har de tillgång till egna bärbara eller stationära datorer.

Lokalernas utformning bidrar till en arbetsmiljö som präglas av trivsel med arbetet och med varandra. Alla umgås med alla. Lärandemiljön är mycket bra.

Skolans personal och ledning har hög pedagogisk medvetenhet och ambition, och lyckas öka lusten att lära också hos elever som tidigare varit omotiverade. Arbetet med värdegrundsfrågorna har resulterat i att kränkningar och mobbning är mycket sällan förekommande.

Cafeterian är en samlingsplats där elever och vuxna möts och umgås. Föreståndaren, som är en viktig person i nätverket kring eleverna, erbjuder frukost till ett humant pris till studerande och personal som kommer tidigt till skolan.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Betyg sätts inte alltid i anslutning till avslutad kurs (7 kap. 1 § gymnasieförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning omfattar inte vuxenutbildningen (1 § förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet.
- Den biträdande rektorn har ledningsansvar för kommunal vuxenutbildningen, svenska för invandrare och särvux som enligt författningarna vilar på rektorn (1 kap. 9 § förordning om kommunal vuxenutbildning, 2 § förordning om svenskundervisning för invandrare och 1 kap. 1a § förordning om vuxenutbildning för utvecklingsstörda).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Samarbetet mellan kärn- och karaktärsämnen bör utvecklas för att nå en helhet i elevernas studier.
- Kvalitetsredovisningen behöver utvecklas så att den redovisar resultaten och måluppfyllelsen genom att bedöma hur väl skolan arbetat i riktning mot och förverkligat målen i läroplan, program mål och kursplaner. Kvalitetsredovisningen bör också på ett tydligare sätt redovisa varje verksamhetsform.
- Tillgången till specialpedagogisk kompetens.
- Tillgången till arbetsplatsförlagd utbildning (APU) för elever som går medieprogrammet.
- Den uppsökande verksamheten inom vuxenutbildningen.
- Uppföljning och analys av studieresultat, studieavbrott och avhopp både inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen bör förbättras.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna och program målen.

Kunskaper, utveckling och lärande

Av tabell 1 nedan framgår att studieresultaten i Svenstaviks gymnasium ligger i nivå med riket medan genomströmningen är något lägre. Vid en bedömning av resultaten för Bergs gymnasium är det dock viktigt att beakta att dessa bygger på få elever på ett fåtal program. Under år 2005 hade 90 procent av eleverna exklusive IV, grundläggande behörighet till universitet och högskolor. Antalet

elever med slutbetyg var 29 respektive 25 åren 2003 och 2004 och endast 10 år 2005.

Gymnasiet saknar egen uppföljning och analys av elevernas studieresultat över tid. Inspektörerna finner att skolan bör göra en analys av elevernas studieresultat och förhållandet utökat program och andel godkända kurser.

Tabell 1: Studieresultat i Bergs gymnasieskola

Berg				Riket
Studieresultat andel i procent	År 2003	År 2004	År 2005	År 2005
Reducerat program	10	4	0	5
Utökat program	48	44	20	23
Andel som fullföljde program inom 4 år (exklusive IV)	83	76	85	82
Andel med slutbetyg inom 4 år	61,5	69	68,8	76
Genomsnittlig betygspoäng	13,8	13,3	13,9	14,1
Minst Godkänd på samtliga kurser	55,2	48,0	70,0	63,4
Grundläggande behörighet för högskola (exklusive IV)*	76	80	90	89

Källa: Skolverket.

*Observera att högskolebehörigheten beräknas på det antal elever som erhållit slutbetyg.

Endast 2,2 procent av kommunens invånare mellan 20 och 64 år gick i vuxenutbildning 2005. Motsvarande andel i rikets samtliga kommuner är 4 procent. De flesta vuxenstuderande slutför sina kurser. År 2005 var andelen 90 procent jämfört med 75 procent i rikets samtliga kommuner. Under läsåret 2005/06 läste och avslutade 54 elever någon kurs. Betyg sattes på 121 kurser. Totalt sett avbröt deltagarna sina studier i 43 kurser. Betygsfördelningen visar att eleverna i de fullföljda kurserna når goda studieresultat. En femtedel av eleverna nådde betyget MVG och närmare tre femtedelar VG.

Normer och värden

Ungdomarna trivs bra i gymnasieskolan i Bergs kommun. Elever och vuxna umgås otvunget och förtroendefullt med varandra. Gränser och olika status mellan programmen förekommer inte. Mobbning och kränkande tilltal är ovanligt. Närvaron är i huvudsak god och lokalerna bär vittne om att eleverna är rädda om sin skola.

Av inspektionen framkommer att ungdomarna mår bra i sin skola och elever som haft negativa erfarenheter av sin tidigare skoltid finner sig väl tillrätta, trivs och har fått lust att lära. Detta bekräftas av både föräldrar och elever som framför att. ”Här får man vara som man är och kan prata med lärare om man mår dåligt.” ”Här är alla kompisar, här umgås man med alla.”

Inspektörerna vill ändå poängtera att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Den nya lagens (SFS 2006:67) ändamål är att främja barns och

elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder samt att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling.

Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall planerade åtgärder redovisas. Planen skall följas upp varje år. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling. I nämnda arbete ingår också att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier eller annan kränkande behandling.

Likabehandlingsplanen, som vid inspektionstillfället var under utarbetande, hade gått till elevrådet på remiss. Både rektorn och skolans personal är tydliga med normer och regler. En plan mot mobbning finns för gymnasieskolan, däremot saknas en för vuxenutbildningen.

Skolverket vill påminna om att den 15 oktober 2006 trädde nya bestämmelser i kraft som innebär att likabehandlingsplanen skall upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande skall anpassas efter deras ålder och mognad.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Pedagogisk verksamhet

Ett av gymnasieskolans mål är att hjälpa alla elever till en aktiv fritid. Eftersom många elever sitter mycket framför datorn vill skolan stimulera dem till fysisk aktivitet under fritiden. Skolan bjuder på ett årskort i ett lokalt gym och en kväll i veckan har eleverna dessutom tillgång till gymnastiksalen för att kunna spela innebandy. Dessa aktiviteter bidrar också positivt till gemenskapen elever emellan.

I gymnasieskolan genomförs klassråd varje vecka och vid inspektionstillfället hade elevrådsrepresentanter nyligen blivit utsedda och val av klasspolare (kamratstödjare/elevskyddsombud) hade aktualiserats. Av samtal med eleverna framkommer att de upplever att de har ett stort inflytande över sin studiesituation och är delaktiga i planeringen och genomförandet av sin utbildning. De informeras om kursmålen och får diskutera och vara med om att besluta både kursupplägg och arbetsmetoder. Eleverna sätter också egna mål för sina studier.

Föräldrar och vårdnadshavare kan, förutom per telefon, ha daglig kontakt med skolan via webbplatsen "Skola24". En gång per termin skriver mentorerna brev till samtliga föräldrar, som också bjuds in till utvecklingssamtalen. Eftersom

många av idrottseleverna kommer från andra orter och en del har långt hem, håller deras mentorer/tränare regelbunden kontakt med föräldrarna.

Gymnasieskolan har en tydlig pedagogisk idé, som handlar om att skapa en tydlig koppling mellan teori och praktik, där eleverna tränas i undersökande arbetssätt, projektarbete och ansvarstagande. Under första året arbetar man mycket med att lära eleverna att ta ett ansvar för sina studier. Denna grundtanke understöds av den organisation av utbildningen som skolan valt, det vill säga periodisering och koncentrationsläsning. Den medför att lektionsarbetspassen är långa och man läser ett fåtal ämnen per period. Tanken är också att de ämnen som ligger parallellt under en period ska samverka mot programmålen. Exempel på sådan ämnessamverkan är samarbete mellan ”skidämnen” och biologi/naturkunskap. Av inspektionen framkommer dock att samverkan för att nå helhet i elevernas studier kan utvecklas ytterligare liksom så kallad infärgning av programkaraktären i kärnämnen.

Koncentrationsläsningen medför att tidsanvändningen blir effektiv och eleverna menar att de lär sig bättre och upplever mindre stress eftersom de kan fokusera på färre ämnen. Lärarna uppfattar att de under ett lektionspass har möjlighet att ha individuell kontakt med varje elev. Det tredje steget i arbetet med ansvarstagandet är att eleverna ska kunna driva och genomföra ett eget projekt.

Skolan följer elevernas kunskapsutveckling med stöd av den individuella studieplan som upprättas av elev och mentor. Det är mentorns uppdrag att sedan följa upp studieplanen. Under det första året får varje elev göra en lärtilsanalys för att få kunskap om sitt optimala sätt att lära. Genomgångar av elevernas utveckling sker rutinmässigt under mötena inom arbetsenheten.

Det individuella programmet har under innevarande år fler elever än man planerat för. Detta medför att det är mycket trångt i IV: s hemklassrum. Inspektionen visar att eleverna på IV är de enda där alla inte har tillgång till en egen dator.

Lärarna på IV programmet har ett tydligt mål med sitt arbete. De studerandena ska känna sig trygga, uppleva att de blir respektfullt bemötta, trivas, och märka att de tillhör gymnasieskolan. Inspektörerna erfar att eleverna trivs, upplever att de lär sig mycket och tycker att IV är likvärdigt med skolans andra program. Stödet och nätverket kring eleverna överlag är gott. Studie- och yrkesvägledaren träffar tidigt eleverna som börjar på IV och deltar också sedan i en del lektioner. Han är alltid med i elevvårdskonferenserna och följer upp elevernas individuella studieplaner.

”Bergssprängarna”, som är en grupp fältassistenter, finns med i skolans elevvårdsarbete. De fungerar också i närverket kring skolans alla elever och har ett stort förtroende hos eleverna.

För elever i behov av särskilt stöd saknas en specialpedagogresurs. Skolan arbetar med att ge stöd och hjälp inom ramarna för den dagliga verksamheten. Eftersom arbetspassen är långa och grupperna relativt små, hinner läraren hjälpa varje enskild elev. Skolan är öppen till klockan 18.00 varje dag, så eleverna har tillgång till lärarstöd även under eftermiddagarna. Man når även sina lärare via skolans webbplats. En mattestuga är öppen en gång i veckan och den sista onsdagen i varje månad finns all pedagogisk personal i skolan fram till klockan 21.00. Detta arrangemang är företrädesvis till för att ge handledning till vuxen-

studerande, men fungerar också för gymnasieungdomar som behöver extra stöd.

Vuxenstuderande kommer oftast till utbildningen via Arbetsförmedlingen. Studie- och yrkesvägledaren utannonserar en kvällskurs som kallas "Karriärplanering" för att stimulera vuxna till studier. En del studerande hittar till vuxenutbildningen av egen vilja till förkovran. Någon annan form av uppsökande verksamhet finns inte i kommunen. Inspektörerna vill påpeka att varje kommun enligt författningarna aktivt skall verka för att nå dem i kommunen som har rätt till grundläggande vuxenutbildning och för att motivera dem att delta i utbildningen.

De flesta vuxna väljer olika gymnasiekurser. En del läser tillsammans med ungdomseleverna, medan andra väljer distansundervisning. Läraren och den studerande gör då en plan för arbetet med kursen och handledning sker under ovan nämnda onsdagskvällar, vid andra överenskomna tider eller via nätet.

En del kurser och hela utbildningar upphandlas av andra kommuner. Så är fallet med den omvårdnadsutbildning som köps av Bräcke kommun. Dessa elever träffar sin lärare en dag per vecka. Resterande tid studerar de på egen hand eller tillsammans i gruppen.

Svenskundervisningen för invandrare, SFI, som tidigare upphandlats av Östersunds kommun, startade 2005. Eleverna, som vid inspektionstillfället läste på A- och B-nivåerna, var mycket nöjda med utbildningen. Intagningen är kontinuerlig och eleverna har lärarledd undervisning 15 timmar per vecka.

Utvärdering av lärandet samt bedömning och betygsättning

Gymnasieskolan i Svenstavik har regelbundna konferenser kring olika pedagogiska teman. Ett sådant tema har varit bedömning och betygssättning. Länsträffar för att säkerställa likvärdighet har genomförts. De lärare som undervisar elever med idrottsinriktning använder sig av skidförbundets kursplaner och prov. En gång per termin träffas Mediaprogrammets lärare i Norrland och har då tillfälle att diskutera betygssättning med kollegor utanför den egna skolan. Annars är det vanligt att pedagogerna inom skolan resonerar om betygssättningen med varandra. Nyutbildade lärare har också fått handledning av kollegor med längre erfarenhet.

Av inspektionen framgår att lärarna inte alltid sätter betyg i anslutning till kursens slut. Många elever kan ha så kallade rester, som i vissa fall kan följa med från en årskurs till en annan. Detta är inte förenligt med bestämmelserna i gymnasieförordningen.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Av den kvalitetsredovisning för läsåret 2004/05 som inspektörerna tagit del av framgår att det finns tydliga målsättningar för skolan. Den lokala arbetsplanen och kvalitetsredovisningen har integrerats i ett dokument. Målen följs upp och kommenteras i kvalitetsredovisningen som presenteras som nummer 5 i skolans webbtidning. Tydliga förbättringsåtgärder presenteras för kommande läsår. Genomsnittlig meritpoäng för respektive program redovisas men någon fördjupad analys av skolans resultat har inte genomförts. Skolans kvalitetsredovisning måste utvecklas så att vuxenutbildningen på ett tydligt sätt ingår i verksamhetsbeskrivningen. En utvecklingsledare är anställd i kommunen för att upparbeta gemensamma rutiner för kvalitetsredovisning i skolorna.

Som underlag för gymnasieskolans kvalitetsredovisning används de kursutvärderingar som skolan gör. Skolverkets material, BRUK utgör underlag för samtal om skolkvalitet i programråd och elevråd. I gymnasieskolan diskuteras de prioriterade målen för skolförbättring fram under några dagar på våren efter det eleverna slutat skolan.

Styrning och ledning

Rektorn är även områdeschef på 50 procent och den delen av tjänsten omfattar förutom gymnasiet och vuxenutbildning också Biblioteket, Kulturskolan och Lärcentrum. Rektorsträffar med förvaltningschefen förekommer varannan vecka.

En biträdande rektor har sedan höstterminsstarten det övergripande ansvaret för SFI, kommunal vuxenutbildningen och särvux samt programansvar för NV, SP och TE. Den som har rektors ansvar skall dock enligt författningarna benämnas rektor. Rektorn leder alla elevvårdskonferenser.

Skolans lärare bildar ett arbetslag. Arbetsplatsträffar, där rektorn inte alltid deltar, genomförs varje vecka. Personalen har egna ansvarsområden under vissa perioder.

Beslutsvägarna i skolan är korta och rektorn är väl förtrogen med verksamheten. Skolans verksamhet och utveckling är en gemensam angelägenhet som engagerar alla anställda.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning

Gymnasieelever och vuxenstuderande har tillgång till ett omfattande utbud av kurser. I syfte att tillgodose elevers specialintressen inom det individuella valet har gymnasieskolan till exempel något som kallas ”Kreativ verkstad”. Det innebär att flera kurser kan ges inom samma schemaposition, under handledning av ett par lärare.

Skolan måste säkerställa att eleverna på medieprogrammet får arbetsplatsförlagd utbildning i enlighet med författningarnas krav.

Personalresurser

I Svenstaviks gymnasieskola och vuxenutbildning arbetar 28 personer varav 19 är lärare. Lärartätheten i gymnasieskolan är 10 lärare per 100 elever. Motsvarande siffra för samtliga kommuner i riket är 8,3. Större delen av lärarna har pedagogisk utbildning. Rektorn uppger att det är svårt att hitta behörig personal till en del kurser inom specialinriktningarna. Alla har dock god grundutbildning i de ämnen de undervisar i och skolan arbetar för att alla också ska bli behöriga.

För elevhälsan finns en skolsköterska och på deltid har skolan tillgång till en grupp fältassistenter vilka tidigare nämnts. En studie- och yrkesvägledare finns

med en deltidstjänst på 20 procent. För annan service och trevnad arbetar en tekniker, en lokalvårdare och föreståndaren för cafeteria.

Läromedel, pedagogiskt materiel och utrustning

Skolan har goda resurser i utrustning och läromedel. Nästan alla elever har en egen dator, antingen bärbar eller stationär. Lokalerna är bra och väl utrustade med vissa undantag. Idrottshallen, som delas med grundskolan, är gammal och sliten. IV har en alltför liten lokal och alla elever har inte heller en egen dator. Kemisalen som också delas med grundskolan saknar, enligt lärarna, utrustning som är tillfredsställande för gymnasiets behov.

Datum	Ort
2007-01-26	Umeå

Gunhild Larsson

Marie Ivarsson